

Revolutionary Road - Vejen væk fra revolutionen

Skrevet af: **Jan Mølgaard** | Offentliggjort: 01. marts 2009

"Bag kameraet (på "Revolutionary Road") står Sam Mendes, der dermed vender tilbage til de amerikanske forstæder, hvor han ramte en guldåre med mesterværket "American Beauty" fra 1999. Denne gang er forsøget dog blot endnu mere ambitiøst: En dissekering af det moderne menneskes rejse ned i det trygge, konforme hul, som ægteskabet graver og samtidig udhuler ungdommens idealer om selvrealisering. Med stor sikkerhed balancerer han mellem de udbasunerende, destruktive skænderier med samme besnærende intensitet som Mike Nichols' "Hvem er bange for Virginia Woolf?", og den intime og underspillede subtilitet som mere leder tankerne hen mod Bergmans "Scener fra et ægteskab".

(CinemaZone.dk)

Det mangler ikke på superlativerne i anmeldelsen - og denne anmeldelse står ikke alene. Atter engang mødes stjernerne fra "Titanic", men denne gang i en amerikansk forstad fra 50'erne. Og her er det så, at Sam Mendes går i gang med at dissekere det moderne menneskes sammenbrud og endegyldige svigt, det endegyldige forræderi over for ungdommens (og kunstnermytens) idealer om at realisere sig selv i trods mod masse menneskets konformitet. For guderne må vide hvilken gang i filmhistorien.

Men det var nu ikke på grund af anmeldelserne, at jeg gik i biografen forleden aften. Ikke fordi filmen er "en rammende udforskning af et dysfunktionelt, og derfor almindeligt, amerikansk forstadsægteskab med prisværdige præstationer af Kate Winslet og Leonardo DiCaprio" - heller ikke fordi det kan lade sig gøre at lave film om "noget så frygtelig normalt og hverdagsagtigt som et ægtepar i krise?" og få noget fremragende ud af det - i hvert fald ifølge DR's Filmland. Jeg gik i biografen og så filmen, fordi jeg blev udfordret.

Og hvad var det så, jeg så? Det første svar er, at jeg så en langtrukken gennemspilning af den klassiske myte om eneren, der enten sejrer eller dør. Og om dusinmennesket, der altid bukker under, lader sig købe og falder til patten i relation til konformiteten. Det næste svar er lidt længere.

I denne arketypiske, amerikanske forstad, som har dannet rammen om så mange Hollywood-opgør - næsten lige så mange som den klassiske Western-by - ligger kameraet på lur. Hele tiden med en vis kølig distance registrerer det tildragelserne, aflurer samspillet mellem stjernerne - og her lader stjernerne samtidig, som om de lige pludselig er blevet helt almindelige mennesker med en fortid, en nutid og en ganske problematisk fremtid.

Her bliver man som tilskuer konfronteret med, hvordan de ualmindelige (Leonardo DiCaprio og Kate Winslet) spiller almindelige mennesker med drømme og familieliv og job - i hvert fald Leonardo DiCaprio - glemmer deres drømme, kommer på dem igen (drømmen er her noget med at realisere sig selv ved at rejse til Paris), forråder dem (Leonardo DiCaprio) og til sidst dør med drømmen (Kate Winslet). The End. Filmen toner ud, musikken spiller, rulleteksterne ... ja, ruller.

Den kølige distance, som instruktøren også dyrkede i "American Beauty", fylder endnu mere her. De smukke farvebilleder, det harmoniske - ja idylliske - forstadslandskab virker nærmest, som om vi hele tiden sidder og ser på det og på personerne igennem glaserud i et terrarium. Lidt på afstand. Lidt vandigt. Som om de ikke lever, men netop *spiller* deres hypotaseret normale familieliv igennem. Som om det ikke er personerne, men akkurat rollerne (og stjernerne som spiller dem), der sættes i centrum.

Og resultatet er, at hverken instruktøren, stjernerne eller for den sags skyld publikum på noget tidspunkt kan blive solidariske med de faktiske skæbner, som dramaet efterligner. I samme øjeblik hvor forræderiet overfor ungdomsdrømmen - drømmen om at være noget for alvor et sted i verden, hvor man kan få lov til at være noget - er intoneret, så er også slutningen givet på forhånd. Så bliver det næsten græsk tragedie. For det her handler lige akkurat ikke om det, som blev citeret her til at begynde med: "menneskers rejse ned i det trygge, konforme hul, som ægteskabet graver" eller "noget så frygtelig normalt og hverdagsagtigt som et ægtepar i krise". Det handler om, hvordan det materialistiske og rige samfund til hver en tid og altid (i hvert fald lige siden den romantiske kunstnermyte blev introduceret i begyndelsen af 1800-tallet) har stræbt efter og haft succes med at kompromittere og ødelægge den drømmefyldte ener. Den handler om, hvordan arbejdslivet ikke er noget at stræbe efter. Den handler om, hvordan den stofløse selvrealisering er det høje og ærværdige, men aldrig det simple lønarbejde.

Begyndelsen på enden er i den henseende meget sigende. Den mandlige hovedperson (vi kan jo kalde ham Frank Wheeler) sidder sammen med alle sine smålatterlige arbejdskammerater i et storrums kontor (det hed det godt nok ikke dengang) og hader trivialiteten. Han lever kun op i frokostpauserne, eller når han får en chance for at forføre en kvindelig kollega. Men fordi han et øjeblik vover at være solidarisk med myten og lover sin kone at opgive respektabiliteten og i stedet tage med til Drømmeland (lad os kalde det for Paris) så sprænges han sig ud af trivialiteten for et øjeblik og får en ide, der dels vækker applaus hos firmaets (gennemført tåbelige) direktør, dels skaber muligheden for, at Frank kan avancere. Frank vælger at tage imod sin chance - at ville realisere sig selv igennem sit arbejde i stedet for gennem rejsen - men akkurat det, at han vælger arbejdet som realiseringsmulighed er samtidig ensbetydende med, at han (i filmens forståelse) siger nej til den fællesdrøm, som har blæst nyt liv i hans ægteskab med April. Og det er mere end hun kan bære. Han får sin store stilling, hun dør af en provokeret abort.

Biografrummet var fyldt, den aften hvor jeg sad og så den samme slidte myte blive gennemspillet endnu engang. Og selvom mange af anmelderne var inde på det der med, at vi havde set det hele før bare bedre, så spiste publikum det, de så. Skibet hed ikke Titanic, og ikke det småborgerlige ægteskab, men isflagen lurede lige så sikkert som sidste gang. Og alle de andre gange.

Endnu engang bliver man tvangsfodret med myten om den ensomme og ædle kunstnersjæl, for hvem konformiteten (forstadslivet) er døden eller det der er værre. Endnu engang bliver man bekræftet i sin fornemmelse af, at det kun er uden for arbejdslivet, at selvet for alvor kan realiseres. Vælger man arbejdet (eller normaliteten for den sags skyld) så er man enten til grin og selvgod i sin latterlighed, eller også er man sindssyg - som en af de andre personer i filmen. Den entreprenante ejendomsmægler og selvudnævnte, kvindelige husven i forstadsidyllen har en søn, der har studeret matematik på universitetet, men som derefter har fået et sammenbrud (det fremgår ikke helt klart hvorfor). Cirka en snes elektrochok senere er al matematikken gået fløjten og tilbage er kun en nervøs skikkelse, der konstant konfronterer omverdenen med dens svigt uden selv at kunne sprænge rammerne. Han brød sammen på konflikten - på ikke at kunne fastholde sin begavelse og sin konformitet samtidig. April dør af den samme konflikt.

Da forfatteren til den succesroman, som filmen bygger på, blev interviewet i 1972, sagde han om bogen:

"Jeg mener, at jeg mere havde tænkt bogen som et portræt af livet i USA i 50'erne. For i 50'erne var der en helt generel stræben efter konformitet over hele landet - ikke bare i forstæderne - en slags blind, desperat klyngen sig til sikkerheden og roen for enhver pris, sådan som det for eksempel kom til udtryk i Eisenhowers politik og i Joe McCarthy's hekseprocesser. Men mange amerikanere var dybt foruroliget ved denne tendens - følte det som et grundlæggende forræderi overfor det bedste og det modigste i vores revolutionsånd - og det var den foruroligelse, som jeg forsøgte at

figurliggøre i April Wheelers figur. Romanens titel blev valgt for at symbolisere, at revolutionens vej, der startede tilbage i 1776, i realiteten var endt i en blindgyde i 50'erne." (her citeret efter Wikipedia)

OK - kunne man så ikke bare glemme den film? Drikke sin øl - og måske bestille en mere og tale sammen med andre mennesker om alt det, der virkelig betyder noget? Jo, det kunne man da. I realiteten er de kølige og smukke billeder af det meget lidt smukke forløb uden forløsning jo intet andet end en bagatel, der er lavet for at tjene penge på at lokke folk i biografen. I realiteten er det jo let at kritisere skuespillerne eller instruktøren for bare hele tiden at holde distance til de mennesker, de portrætterer. I realiteten er jo meget enkelt at afskrive den film som endnu et eksempel på alt det, der lokker tilskueren ind i en udsigtsløs og usolidarisk individualisme. Og som fremstiller arbejdslivet som et forræderi imod menneskets inderste trang og mest dybtliggende drømme. Vi har jo set det hele før masser af gange. Sheriffen og superhelten og detektiven og eneren har stiftet retfærdighed og realiseret drømmen, mens de almindelige mennesker blot har stået måbende ved vejkanten eller har vrænget af enerens enegang.

Men lige akkurat den aften havde jeg altså ikke lyst til bare at trække på skuldrene. Lige akkurat den aften havde jeg mere lyst til at skælde ud og brokke mig. Måske også fordi filmen er blevet rost så meget over alt. Og fordi den roman, som den bygger på, almindeligvis betragtes som et mindre mesterværk.

Måske også fordi jeg undervejs kom til at tænke på, hvor god Erik Clausen har været til at hive almindeligheden ud af den grå baggrund og gøre den til den egentlige historie. Og på hvor sexet solidaritet og arbejdsomhed og små glæder og mindre fremskridt faktisk kan være. Og fordi jeg kom til at tænke på, hvor svært det er i kontrakt-Danmark anno 9 E. AFR. (år ni efter Anders Fogh Rasmussen) er at fastholde dette absolut nødvendige: respekten for arbejdet, respekten for fællesskabet, respekten for solidariteten og den tolerance, der skal gå begge veje - både over for dem, der skejer ud og over for dem, der ikke gør det.